Thunberg, C.

Illustratio animalium Sveciae...

[1823].

D. D.

ILLUSTRATIO ANIMALIUM SVECIÆ RARIORUM

QUAM

VENIA. EXP. FACULT. MED. UPSAL.

PRÆSIDE

C. P. THUNBERG

COMMENDATORE REG. ORD. DE WASA
MED. DOCT. PROF. MED. ET BOT. REG. ET ORD. REG. COLL. SANIT. MEMB.
HON. ACAD. CÆSAR. PETROPOL. ET NAT. CURIOS. REG. SCIENT. UPS. LOND.
HOLM. AGRIC. MED. ET EVANG. SOCIET. OECON. UPSAL. PATR. HOLM. ET.
CIV OECON. FINL. HONOR. WERMEL. JUNEC. WESTM. CALM. ET ÖREBR
BEROL ET LIPS. NAT. SCRUT. PARIS. HAFN. MOSCOU. ET HALENS. HIST. NAT.
GORENK. PHILAD. LUND. HARLEM. AMSTELD. OECON. ET INST. LITT. ZE-
LAND. NIDROSIENS TURICENS. IENENS. LINN. LONDIN. ET HORTICULTUR.
REG. SCIENT. PHYS. ET PHYTOGRAPH. GÖTTINGENS. SCIENT. GOTHOB. MON-
ACH. ERLANG. WETTER. NANCIENS. MARPURG. MED. PARIS. EMUL.
ET LINN. MONSPEL. MED. MATRITENS. MED. ET NAT. STUDIOS. EDIMBURG. ET
PETROP. MEDICO CHIR. ET PHARMAC. MEMBRO NEC NON ACAD. SCIENT.
PARIS. ET INSTITUT NATION. MONSPELIENS. AGRICULT. PARIS. MEDIC. LONDIN.
SCANDINAV. FLORENTIN. ET BATAVIN. IND. OR. CORRESPOND.

P. P.

LAURENTIUS GUST. TIGERHJELM

Nobilis, Smolandus.

IN AUDIT. BOTANICO DIE IX JUNII MDCCCXXIII.

D. A. M. S.

UPSALIÆ

EXCUDEBANT PALMBLAD ET C.

KONUNGENS

TROTJENARE, LIEUTNANTEN

VÅLBORNE

HERR *SVANTE G. TIGERHJELM*

SAMT

VÅLBORNA

FRU *M. B. C. TIGERHJELM*

födď T O T T I E

H u l d a s t e F ö r ä l d r a r !

Den sonliga tacksamheten kan aldrig nog värdigt belöna Fadershjertats och Modersömhetens hulda omsorger; men oaflåtligt bör den söka uppnå detta sköna mål. — Må då denna tacksamhetens, vördnadens och kärlekens blygsamma gärd, som utgör det första bladet i Vetenskapernas segerkrans, också utgöra mitt första bemödande att förljufva de bästa Föräldrars ålderdomsdagar!

EDER

Lydigaste son

LARS.

ILLUSTRATIO ANIMALIUM SVECIÆ RARIORUM.

Alit omnis terra et plantarum et animalium ſpecies ſibi proprias et ſæpe adeo peculiares, ut nullo alio in loco inveniantur. Leones fruſtra in America quærimus, quam tamen Dasypi et Ramphastos ſpecies omnes et ſingulæ patriam ſuam agnoſcunt. Ipſe Canis, adeo Homini familiaris, et Equus *caballus*, animal Europæorum utilisſimum, ante Americam detectam, numquam in hac Orbis terraquei parte inventus fuit, vel domeſticus, vel ferus. Inſula Oelandia, in mari Baltico ſita, ſola eſt, quæ varietatem equorum perpuſillam nobis ſuppeditat; et Lapponia, vaſtisſima illa et montoſa Sveciæ provincia, tam plantas, quam inſecta, nullibi extra illam detecta nobis reliquit. Sic ubique Optimus Creator beneficia ſua ſparſit, et ſtationes animalium atque vegetabilium ſapientisſime ordinavit.

Homo vero, uti ultimum, ita et dignisſimum Creatoris opus, qui omnia climata perferre poteſt, qui æque ſub ardenti Sirio, ac ſub arcto vivere valet, non paucas Animalium ſpecies, imprimis e Mammalium et Avium clasſibus, ſuos in uſus, manſuefacere ſcivit, et ex aliis terris allatas, quaſi indigenas reddere. Huc referre posſumus Equos, Boves, Capras, Oves, Phaſianos, Melea-

grides, ceteras, in commoda et utilitatem nostram maxime necessarias.

Animalia viventia, sentientia et voluntarie sese moventia non adeo, ut Vegetabilia radicibus suis terræ infixa, secundum beneplacitum suum circum ambulare valent ac e loco in locum migrare. Migrantia itaque dicta fuerunt animalia, quæ quolibet anno, ex instinctu naturali, sæpe immensa copia, longiores transmigrationes instituunt. Hoc respectu inter Mammalia innotuerunt imprimis ANTILOPE *pygargus*, in Capite bonæ spei Africes: MARMOTA *Lemmus* in Scandinaviæ alpibus: et in Sibiria, MURES varii; inter Aves plurima et integra fere Genera, imprimis ex Aquaticorum Ordinibus, quæ a calidioribus Zonis advenientia æstatem in ultima Septentrione transigunt, et autumno ad calidiores regiones revertunt, ut exempli gratia ANSERES, *Anates*, *Ciconiæ*, *Grues*, *Hirundines* et *passeres* plurimi. Inter PISCES, fere omnes e lacubus et vasto Oceano littora appropinquare coguntur, ad ova sua in aqvis magis calidis et tranquillis deponenda, quale stupendum sane exemplum nobis præbet SALMO et HARENGUS, ut in retia et insidias sapientis hominis, numero non determinando, quin non numquam stupendo, incidant.

Sed præter annuas hasce migrationes Animalium, accidit quoque interdum, ut species quædam, intra certam quandam provinciam habitantes, habitacula sua extendant, et in regiones adjacentes sensim emigrent, ac sponte sese multiplicent, eadem omnino ratione, ac si ab incolis essent introductæ et cicuratæ. Hæc est ratio, cur numerus animalium specificus ubique crescere possit, et omnis regionis Fauna sensim augeri atque ditari. A

Rege Frederico in Oelandiam insulam, e Germania Sus *Aper* sive ferus, anno 1723 introductus fuit, qui tamen hodie omnino exstinctus est; a Domino *Alstroemer* olim quoque introducta fuit *Capra angorensis*, quæ potius ab Hirco diversa est species, quam varietas, cornubus suis spiralibus et pilis longissimis crispis. Et huc forsan referri possunt Cervus *Elephus* et Dama, *Lepus cuniculus*, tam vulgaris, quam *angorensis*, Pecora et plures Aves domestici.

Sic facies mutari facile potest cujuslibet Faunæ; et sic quoque mutata fuit Fauna nostra Svecica, magis magisque ditata et aucta, post tempora Magni *Linnæi*, et post editam a Summo hoc Naturæ Scrutatore Faunam Svecicam. Nec parum novis indagatis animalculis ampliatus fuit Patriæ dilectæ Catalogus. Tantum modo inter Insecta recentioribus annis detecta est tanta copia, ut nostra non permittat pagina omnia hæc nova et antea incognita enumerare. Nostrum erit non nulla tantum recensere, aliisque relinquere numerosas illas species, quæ laudanda industria Dom Præsidis, nobilissimi Dom. *Paykull* et imprimis infatigabili opera Entomologi, in Svecia certe summi, Dom. *Gyllenhal*, Viri de hac Scientia meritissimi, descriptæ fuerunt.

Canis *melaleucus:* In Fauna Linnæi Svecica ne minima quidem rarioris hujus animalis Sveciæ mentio occurrit, licet ab aliis Auctoribus *Vulpeculæ nigræ* commemorentur, ut a Sceffero in Lappon. Illustr. p. 340, et a Leem Lappon. p. 193 et licet *vulpeculæ nigræ* nomen non omnino ignotum sit in borealibus Scandinaviæ provinciis. Probe tamen observandum, quod hocce provinciale nomen datum fuerit etiam Cani *lagopo*, colore

adeo varianti, ut hieme sit omnino niveus et æstate variet colore vel cœrulescente cum cruce dorsi anterioris nigra, vel magis fusco cum vel sine cruce humerorum. *Vulpes niger* (black fox) a PENNANTIO, Synops. of Quadrup. p. 235. commemoratur ut varietas *Vulpis vulgaris*. *Pennant* quoque p. 241 describit Vulpem quendam *argentatum* (Silvery fox), Louisianæ incolam, insigni abundantia in antris terræ habitantem, colore tamen obscure bruneum, sic ut vero simile sit, quod a nostro longe diversa sit species. CUVIER *Vulpem argentatum* (Renard argentè et Renard noir, ex America septentrionali Regn. Animal. I. p. 155.) ut propriam speciem descripsit, diversam tam a *Cane vulpe*, quam a *Cane lycaone*. Prof. NILSSON in Fauna Scandinaviæ enumerat CANEM nigro-argenteum p. 91. Desideratur vero omnis descriptio, cum Celebri Auctori nondum contigisset, vel animal ipsum, vel ejus pellem videre et examinare. Vulpeculæ nigræ, saltem quoad nomen, licet non sint in Scandinavia incognitæ, sed hinc inde, præsertim in maxime borealibus regionibus notæ; vero tamen videtur simile, hocce nomen sæpius CANES *lagopos* nigricantes indicare. Nuper ejusmodi species, sub nomine Vulpeculæ nigræ, e Lapponia Holmiam missa fuit, quæ, ut nobis asseruit Dom. DALMAN, non nisi *Lagopi* fuit varietas; et Præses meus etiam hoc anno e Jemtlandiæ alpinis oris individuum *Lagopi*, sub nomine vulpis nigri habuit, totum valde fuscum absque omni cruce dorsali.

An itaque CANIS *melaleucus* noster ante initium hujus seculi in Svecia inventus fuit, valde incertum est, nec absolute a nobis affirmari potest. Post vero initium hujus, quod vivimus, seculum et imprimis post duo illa, quæ versus præteritis seculi finem, ac post initium hujus currentis, gesta fuerunt in Finlandia bella, in Verme-

landia visa & occisa fuerunt plura ejusmodi Animalia, quae *Vulpeculae nigrae* nomen acceperunt. Num vero non nulla ex hisce fuerint CANIS *Lycaon*, ut vult Dom. NILSSON, affirmare non audemus; sed nulli dubitamus, quin *Canis* noster *melaleucus* inter illa numerari possit. Cel. meus Praeses hoc anno satis fuit felix, per Dom. FALCK in Vermelandia supremum, inque Svecia unum e celebratissimis Venatorem, integram et cum Cranio omnino illaesam, praetiosam pellem, pro Museo Academico acquirere. Et, ni omnia nos fallunt, quod quidem videtur simillimum vero, plura hujus animalis individua, a tormentorum sub bello tonitru perterrita ad Lapponiae tractus, & inde ad Vermelandiae subalpinas regiones profusa se receperunt, sensimque prolem suam ibidem multiplicarunt.

Speciminis, quod in Museo Upsaliensi conservatum habetur, iconem sistimus & descriptionem sequentem:

CANEM *vulpem* statura et magnitudine maxime refert. *Cane lupo* autem multo est minor.

Corpus in genere atrum, pilis basi fuscis, apice atris; in dorso postico, lumbis, genis et colli lateribus albis vel niveis ipso apice. Pilorum apices albi vix unguem longitudine superant.

Cauda cylindracea, recta, dependens, pedibus posticis paullo longior, tota atra pilis medio fuscis, basi coerulescentibus; apice alba, vel nivea.

Pectus et *abdomen* tota nigra, immaculata.

Pedes omnes antici atri, postico latere fusco-brunei.

Palmæ et *plantæ* villosæ totæ, tetradactylæ.
Ungues fuscæ, parum apice curvatæ, unguiculares.

Mensura	ab apice nasi ad basin caudæ, pollic.	34.
	Caput ab apice nasi ad basin auricularum	6.
	Auriculæ extus atræ, intus bruneo-fuscæ et rotundatæ, erectæ - - -	2½.
	Pedes anteriores - -	10.
	— posteriores circiter - -	9.
	Tarsi posteriorum - - -	5.
	Cauda - - -	17.
	Caudæ apex albus ultra - -	2.

Canis Lycaon a Pr. NILSSON in Fauna Scandinaviæ I. p. 59. inter animalia patriæ nostræ numeratur. Dicitur rarum hoc Mammale sæpius in Vermelandia, initio hujus seculi, occisum, forsan cum *Melaleuco* e Russia per Lapponiam usque ad Vermelandiam transfugum.

Russiæ tractus boreales patria ipsius sunt, unde sub bello in Finlandia a Rege Gustavo III gesto pellem sibi acquisivit celebratissimus, Sacræ Reg. Majest. Archiater Primarius et Eques Dom. P. von AFZELIUS.

SCIURUS *vulgaris* δ. *albus* asservatur in Museo Academico, ad *Kungsör* occisus semel, admodum rarus, omnino immaculatus. Var. ε. *maculatus* etiam rarior occurrit in Uplandia et Helsingia, rufus et albomaculatus, maculis majoribus.

SCIURUS *Striatus*, a *Dre.* BLOM descriptus exstat in Actis Holmensibus.

Ovis *aries: δ.* polycerata cornubus quatuor, usque ſex non infrequens in variis Sveciæ provinciis occurrit; communis erit in Gottlandia, quadricornis, cornubus grandioribus plerumque & lana craſſiori; alibi & præprimis in Uplandia vulgaris eſt varietas quadricornis, lana mediocris pretii. Sexcornis ſpecimen videre eſt in Muſeo Academico, quod e Carolicorona urbe habuit D. Præſes. Cornua in nonnullis baſi plus minus connata inveniuntur, diverſa ſæpe directione et flexione, quædam acuta, alia obtuſa et quaſi detrita.

Mures inter, tres ſpecies nuper detectæ fuerunt; *arvalis* in agris Uplandiæ non infrequens, cognoſcenda auriculis vellere brevioribus; —
decumanus, magnitudine Ratti, et *agreſtis*.

Vespertilionis ſpecies non niſi duæ, in Svecia diu fuerunt notæ; nuper vero plures novæ detectæ ſunt imprimis in Scania ut *Noctula*, *pipiſtrellus*, et *barbaſtellus*.

Falco *lagopus* Linn. Syſt. Anim. p. 260. ſine dubio rara in hiſce terris avis, occiſa fuit in Oſtrogothia ante aliquot abhinc annos.

Falco *lithofalco* Linn. Syſt. Anim. p. 278. et *Æſalon* p. 284. uterque hic ſexus, in Lapponia, prope Torneå urbem et alibi, viſus fuit et occiſus.

Strix *lapponica*, non niſi in Lapponia Sveciæ huc usque inventa fuit, adeoque rarisſima Avis in Muſ. Calſon. Heic obſervare quoque debemus, quod Strix *Scandiaca* Linn. Syſt. Anim. p. 287.

non alia ſit, quam varietas *Strigis nycleæ.* Deſcribitur quidem in Charactere ſpecifico corpus albidum; ſed in deſcriptione inferius adjicitur, quod maculis nigris inſignita ſit, eodem omnino modo, quo hanc ſpeciem demonſtrat figura Rudbeckiana, ex qua ſpeciem asſumſit illuſtr. Linné.

Strix *liturata* asſervatur in Muſeo Grilliano ad Söderfors.

Corvus *Lapponicus* ut videtur a Corvo *pica* diſtincta ſpecies et a Pica candida Binsonii etiam diverſa in ſilvis borealibus Sveciæ habitans, circa Torneå urbem, dum hiemis frigus intenſius, rarius verſatur.

Picus *Canipes* a *pico viridi* omnino diſtinguendus et Picus *leuconotus* a *pico Majori* etiam ſeparandus, duplicem novam conſtituunt ſpeciem, quæ Faunam Scandinaviæ intrare debent.

Crucirostra *pinetorum* et *abietina*, quæ antea ſub nomine Loxiæ *Curviroſtræ* notæ fuerunt et quæ in Pinetis Sveciæ non admodum vulgares occurrunt, ut duæ ſatis differentes ſpecies haberi debent et posſunt.

Emberiza *mælbyenſis* et *Parus Sæbyenſis* novæ ſunt avium ſpecies, in Svecia recentiori ævo detectæ et in Muſeo Carlſoniano depictæ atque deſcriptæ.

Sterna *Caspica*, a Celeb. Polyhiſtore Sam. Ödmann, in oris maritimis extra Holmiam obſervata, atque cum multis aliis avibus maritimis deſcripta, numerum avium Sveciæ adaugere debet,

uti quoque STERNA *canefcens* et *minuta*, ANAS *dispar*, et *hiftriconica*, ANSER *Cinereus* et *ruficollis*, CYGNUS *Gibbus* feu *Olor*, LARUS *Glaucus*, *Cinereus*, *ridibundus* et *minutus*, COLYMBUS *glacialis*, *parotis* et *rubicollis* ad infulam Gottlandiam interdum migrantes.

SCOLOPACIS *galinulæ* et RALLIS *porzanæ* fpecimina in prato Regio circa Upfaliam aliquoties occifa fuerunt, uti et TRINGA *arenaria*.

ARDEA *minuta* in Veftmania pro Mufeo occifa fuit ante aliquot annos.

TETRAO *eremita* dictus e Torneå affinibus oris allatus, a *Tetraone Urogallo* colore valde diverfus, fingularis eft vel varietas *urogalli* vel diftincta fpecies, quæ Mufeum Upfalienfe exornat.

TETRAO *rupeftris*, qui fumma cacumina alpium Lapponiæ inhabitat, multum differt a *Tetraone* LAGOPO et rarior in Mufeis occurrit.

MEROPS *apiafter* meridionali Svecia rarius vifus fertur, avis migratoria, uti et forfan adhuc rarior

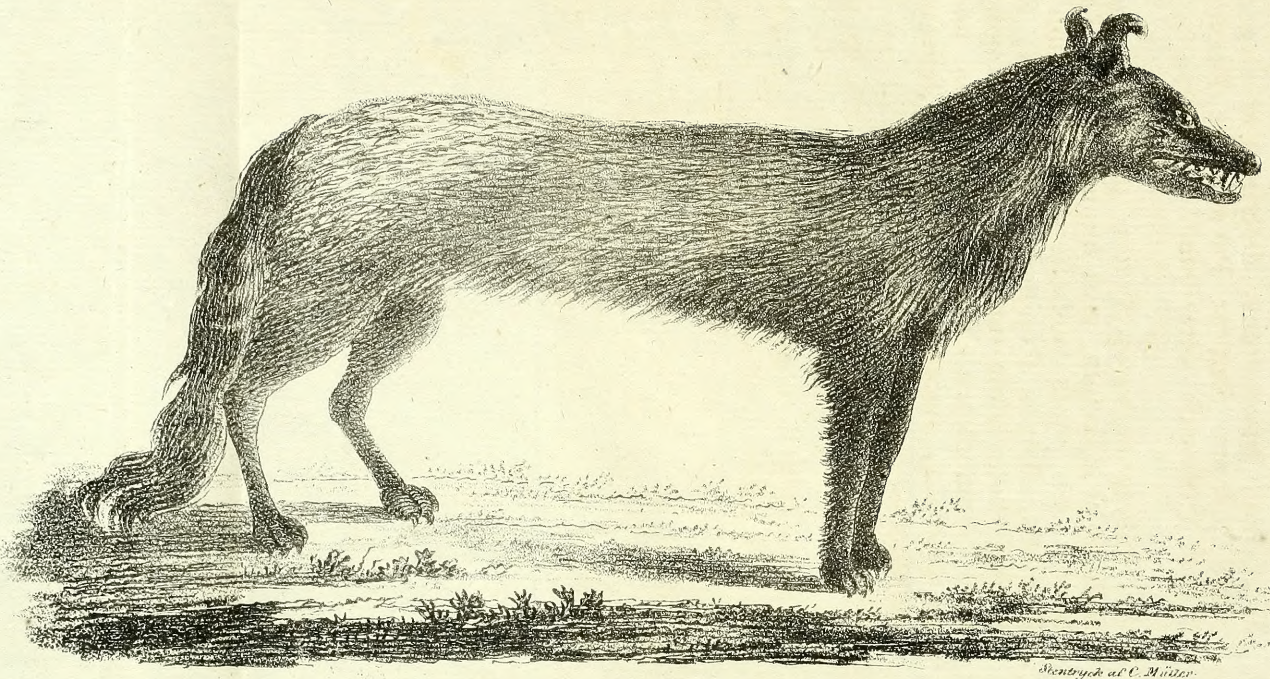
TANTALUS *falcinellus* ad Gottlandiam quandoque adveniens.

— *Amphibiorum* in Svecia, fub frigidiori cœlo fita, pauca quidem femper numerantur genera. Nihilo tamen minus fenfim indagatæ fuerunt nonnullæ fpecies, antea ignotæ, ut VIPERA *ferruginofa*, ANGUIS *eryx* et *lineatus*.

Pifces inter, forfan plures fpecies adhuc incognitæ ad oras noftras adveniunt, fenfim indagandæ et defcribendæ. Plures dudum recentiori ævo, per induftriam

Prof. QUENSEL, beati OSBECKII, et imprimis per indefessam operam, Celeberrimi Sveciæ Ichthyologi, Equit. Dn. HOLLBERG, innotuerunt, descriptæ et elegantissimis iconibus illustratæ sunt ut PETROMYZON PLANEXI, PLEURONECTES QUENZELII, ceterique.

Insecta in variis Sveciæ provinciis numerosa sunt collecta et descripta, post ultimam Faunæ Linneanæ editionem, per curas laudabiles et indefessum zelum, Cel. Præsidis, Baron. PAYKULL, GYLLENHALII, FALLÉN aliorumque bene meritorum patriæ Entomologorum. Horum vero communicare Catalogum, cum non permittat pagina præsens, necesse erit hunc alii feliciori relinquere honorem.

Stentryck af C. Müller

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES
3 9088 01348 8929